

Avrupa Birliği Sürecinde Türk Halk Kütüphaneleri: Nicel Bir Değerlendirme

Turkish Public Libraries in the Process of Access to the European Union: A Quantitative Evaluation

Bülent YILMAZ¹

Öz: Türkiye, AB devlet ve hükümet başkanlarının aldıkları karar ile 3 Ekim 2005 tarihinde AB ile katılım müzakerelerine resmen başlamıştır. Bu, Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB)'ne katılım süreci açısından yeni bir aşama anlamına gelmektedir. Bu aşamadan itibaren Türk halk kütüphaneleri ilgili konu başlığı (Eğitim ve Kültür) altında değerlendirilmeye başlanacaktır. Çalışmamızda, Türk halk kütüphaneleri kütüphane sayısı, derme, personel, finansal olanaklar, kütüphaneci, kullanım unsurları açısından AB ülkeleri ile niceliksel bir temelde karşılaştırılmıştır. Sonuçta, Türkiye ile AB ülkeleri arasında halk kütüphaneleri açısından ciddi farklar bulunduğu anlaşılmıştır. Bu fark özellikle kütüphaneci personel ve halk kütüphanesi kullanımında artmaktadır.

Anahtar sözcükler : Halk kütüphaneleri, Avrupa Birliği

Abstract: Turkey has officially started to the negotiation to access to the European Union with the decision of heads of states and prime ministers of EU countries on October 3, 2005. This means that a new stage has started for Turkey in the process of access to the EU. From now on, Turkish libraries will be evaluated under the subject heading of "Education and Culture". In this study, Turkish public libraries are compared quantitatively with those of EU countries from a number of aspects including number of public libraries, collections, personnel, budgets, librarians, and use. As a result, it appears that public libraries in Turkey and EU countries are quite different. The difference between Turkey and EU rises especially on number of librarians and public library use.

Key Words: Public libraries, European Union

¹Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

E-mail: byilmaz@hacettepe.edu.tr

Giriş

Avrupa Birliği (AB), Türkiye'nin siyasal ve belirli ölçüde de toplumsal düzeyde yaptığı bir tercih anlamına gelmektedir. Bu tercih çeşitli boyutlarıyla tartışmaya açık olmakla birlikte, Türkiye için resmi olarak başlayan ve çeşitli aşamaları geçilmiş bir süreç söz konusudur. Özellikle, 3 Ekim 2005 tarihinde resmi olarak başlayan katılım müzakereleri ile yeni bir aşamaya giren bu sürecin toplumsal yaşamımızın her alanına yansıyan etkileri olacaktır. "Dış dinamik" nitelemesi çerçevesinde eleştirel bir kavramsallaştırma ile bakılsa dahi, AB süreci Türk toplumsal yapısını yeniden biçimlendirmeye aday gibi görünmektedir.

Genelde kütüphanecilik ve özel olarak da bu çalışmada ele alınan halk kütüphanesi hizmetleri alanı sözü edilen sürecin etkilerini fazlasıyla yaşayacaktır. AB katılım sürecinin, Türk halk kütüphaneleri için yeniden örgütlenme, yeni bir işleyiş anlayışı oluşturma ve çeşitli öğeler itibariyle kendilerini, aday oldukları AB'ye uydurma açılarından zorlayıcı denemese de, harekete geçirici bir işlev görmesi olası görünmektedir. Ancak, bu sürecin "sihirli değnek" olmayacağı, hareketi gerçekleştireceklerin yine Türkiye'deki ilgili kişi ve kurumlar olacağı açıktır. Dolayısıyla, sürecin Türk kütüphanecileri tarafından doğru kavranıp yönetilmesi başarılı bir sonuç açısından büyük anlam taşımaktadır. Çünkü, Gill (2004:19)'in de belirttiği üzere, "heyecan verici ve karmaşık bilgi dünyasında bilgi ve yaratıcı deneyim arayışında olanlar için başarmak çok önemlidir."

Halk kütüphaneleri AB katılım sürecinin genelde eğitim ve kültür bağlamında değerlendirdiği kurumlardır. Bir ülke için üyelik sağlanana kadar ilgili kurumların AB yapısına uyumlu hale getirilmesi gerekecektir. Bu çalışma, böyle bir sürecin başlangıcında olan Türkiye'deki halk kütüphanelerinin bulunduğu noktayı somut verilerle ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada niceliksel değerlendirmeler yapılması hedeflediğinden katılım süreci de ana hatlarıyla anlatılmıştır. Bu konuda daha önce yapılan bir çalışmada da (Yılmaz, 2001) benzer ölçütler kullanılarak bazı değerlendirmeler yapılmıştı. Ancak, bu çalışmada bir önekinde göre farklı olarak, yeni üyeler kazanan (genişlemiş) AB alınmış, dolayısıyla, bir önceki çalışmada 15 olan AB üye sayısı 25'e çıkmıştır. Ayrıca, çalışmada sözü edilen ve halk kütüphaneleri açısından Türkiye gerçekliğine daha yakın görünen yeni

üyelerle Türkiye arasında karşılaştırmalı özel değerlendirmeler yapılmıştır. Bu çalışmaya yeni olarak, önemli gördüğümüz halk kütüphanelerinin finansal boyutu (halk kütüphaneleri için kişi başına harcanan para ve personel ücretleri) eklenmiştir. Yine, bu çalışma diğer çalışmaya göre 5-6 yıl daha güncel verileri içermektedir. AB'nin yayımladığı ve bütün ülkeler için aynı nitelikteki en son veriler 2001 yılına ait olduğundan çalışmada bu veriler kullanılmıştır.

AB Sürecinde Türkiye

Türkiye için 1 Aralık 1964 yılında yürürlüğe giren Ankara Anlaşması ile başlayan süreç bir başka çalışmada (Yılmaz, 2001) ayrıntılı olarak ele alındığından burada tekrar edilmeyecektir. Ayrıca, Güler (2004), Akçeken (2003), Gürbüz (2003), İnal (2001) ve Sağlamtunç (1989)'un çalışmaları ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Türkiye Temsilciliği web sayfası (www.abgs.gov.tr.) bu konuda ayrıntılı bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, konunun Avrupa Birliği'nde ele alınışı ile ilgili AB kaynaklı güncel bilgiler ve yayınlar <http://europa.eu.int/geninfo/query/resultaction.jsp?page=1> adresinde bulunabilir. Ancak, çalışmamız AB ve Türk halk kütüphaneleri arasında sayısal bir karşılaştırmayı hedeflediğinden bu yayınların ve bilgilerin değerlendirmesine girilmeyecek, Avrupa Birliği sürecinde halk kütüphanesi hizmetleriyle ilgili durum ulaştığımız yeni aşamadan itibaren kısaca özetlenecektir. Türkiye, AB devlet ve hükümet başkanlarının 17 Aralık 2004 tarihli zirvesinde alınan karar doğrultusunda 3 Ekim 2005 tarihinde AB ile katılım müzakerelerine resmen başlamıştır. (www.abgs.gov.tr.) Bu aşama ile birlikte Türkiye'yi bundan sonra bekleyen süreç kısaca şöyle özetlenebilir.

Müzakere süreci 2 ana bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

1. Tarama süreci

- a) Tanıtıcı toplantı
- b) Ayrıntılı toplantılar (Tarama süreci)
- c) Komisyon raporu
- d) Onay

2. Fiili müzakereler

- a) Rapor
- b) Onay

Görüldüğü gibi, müzakere süreci tarama ile başlamaktadır. Bu aşamada, öncelikle AB kendi hukuk sistemi (müktesebat) hakkında bir tanıtıcı toplantı ile aday ülkeyi bilgilendirmektedir. AB Hukuk Sistemi'nin müzakere edilen başlıkları şunlardır:

1) Malların Serbest Dolaşımı	20) İşletme ve Sanayi Politikası
2) İşçilerin Serbest Dolaşımı	21) Trans-Avrupa Şebekeleri
3) Yerleşim Hakkı ve Hizmet Sunumu Serbestisi	22) Bölgesel Politika ve Yapısal Araçların Koordinasyonu
4) Sermayenin Serbest Dolaşımı	23) Yargı ve Temel Haklar
5) Kamu Alımları	24) Adalet, Özgürlük ve Güvenlik
6) Şirketler Hukuku	25) Bilim ve Araştırma
7) Fikri Mülkiyet Hukuku	26) Eğitim ve Kültür
8) Rekabet Politikası	27) Çevre
9) Mali Hizmetler	28) Tüketicinin ve Tüketici Sağlığının Korunması
10) Bilgi Toplumu ve Medya	29) Gümrük Birliği
11) Tarım ve Kırsal Kalkınma	30) Dış İlişkiler
12) Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı	31) Dış, Güvenlik ve Savunma Politikaları
13) Balıkçılık	32) Mali Kontrol
14) Taşımacılık Politikası	33) Mali ve Bütçesel Hükümler
15) Enerji	34) Kurumlar
16) Vergilendirme	35) Diğer Konular
17) Ekonomik ve Parasal Politika	
18) İstatistik	
19) Sosyal Politika ve İstihdam	

Tarama sürecinin 1 yıl sürmesi planlanmıştır. Tarama sürecine katılacak heyetler (her konu başlığında ayrı ayrı);

- a) Taraması yapılan müzakere konusu ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- b) Yatay eşgüdünden sorumlu kurum ve kuruluş temsilcileri,
- c) Daimi temsilcilikten yetkililerinden oluşacaktır.
(<http://www.abgs.gov.tr/tarama/Ozet.htm>).

Tanıtıcı toplantının ardından yapılacak ayrıntılı taramada asıl rol Türkiye'ye düşmektedir. Bu süreçte Türkiye'nin ilgili başlıkta AB Hukuk Sistemi'ni kabule hazır olup olmadığı, buna uygun yasaları çıkarıp çıkarmadığı, ne zaman çıkaracağı, uygulamak için gerekli idari yapılanmaların olup olmadığı / ne zaman olacağı gibi konularda bilgi vermesi istenecektir. Tarama toplantılarının sonunda ilgili Komisyon bir rapor hazırlayarak üye ülkelerin onayına tek tek sunacaktır. Taraması tamamlanan konularda Komisyon'un önerisi ve 25 üye ülkenin onayıyla fiili müzakereler başlayacaktır. Bu süreçte, komisyon her konu ile ilgili ölçütler belirleyecektir. Müzakere sürecine katılacak Türk Müzakere Heyeti Türkiye'deki ilgili kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden oluşacak çalışma grupları taslak müzakere pozisyonlarını hazırlayarak Türk Müzakere Heyeti'ne sunacak, AB'nin ilgili Komisyonu ile yapılan görüşmeler sonunda istenilen sonuca ulaşıldığında da o konu kapanacaktır (www.abgs.gov.tr). Görüldüğü gibi, süreç oldukça dikkat ve titizlik gerektirmektedir.

Taranacak 35 konudan halk kütüphanelerini doğrudan ilgilendiren konu 26. başlıkta yer alan "Eğitim ve Kültür"dür. Bu konu ilk taranacak konulardan da birisidir. Bu konu ile ilgili Tanıtıcı Toplantı 26.10.2005, Ayrıntılı Toplantı ise 16.11.2005 tarihinde yapılmıştır. Dolayısıyla, halk kütüphanelerini ilgilendiren tarama süreci başlatılmıştır.

AB ve Kütüphane

AB Katılım Müzakerelerinde halk kütüphanelerinin bir başlık olarak doğrudan yer aldığı bir konu bulunmamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin "Eğitim ve Kültür"

konusundaki Ayrıntılı Tarama Toplantılarında sunduğu dosyalarda da halk kütüphanesi adı geçmemektedir (<http://www.abgs.gov.tr/tarama/Ozet.htm>). Ancak, ilgili süreç ve dosyalar ayrıntılı olarak incelendiğinde halk kütüphanelerinin şu bağlamlarda dolaylı olarak düşünüldüğü söylenebilir¹:

1. Kültür politikası: Halk kütüphanesi üye ülkelerde ulusal kültür politikasının bir parçası olarak görülmektedir.
2. Bilgi toplumu: AB kendisini bilgi toplumu (knowledge society) aşamasında kabul etmekte, halk kütüphanelerini de bu toplum yapısının özellikle "dijital uçuruma" çözüm olacak kurumlararası kabul etmektedir.
3. Kültürel miras-kültürel çeşitlilik: AB için halk kütüphaneleri özellikle yerel kültür mirasını koruyan ve kullanıma sunan ve böylece kültürel çeşitliliğin yaşama geçirilmesine katkı sağlayan kurumlar olarak görülmektedir.
4. Avrupa vatandaşlık bilinci: Halk kütüphaneleri AB'de bir üst kimlik olan "Avrupa Vatandaşlığı" bilincini yaratmada rol oynayan kuruluşlar olarak kabul edilmektedir.
5. Veri paylaşımı: AB ülkeleri çeşitli alanlarda sahip oldukları verileri paylaşmada halk kütüphanelerinin kullanılabileceğini düşünmektedir.
6. Dijitalleştirme: Gerek veri paylaşımında gerekse kültürel mirasın korunup, kullanılmasında halk kütüphaneleri bu veri ve kaynakları dijital ortama aktararak işlev üstlenmiştir.
7. Telif hakları: Halk kütüphaneleri telif haklarında yazar hakkı ile kamu yararı arasındaki dengeyi sağlayacak kurumlar olarak görülmektedir.

Kuşkusuz, burada sıralananlar halk kütüphaneleriyle ilgili olarak resmi biçimde dile getirilen başlıklar değildir. Ancak, müzakere sürecinde halk kütüphanelerinin tartışılabileceği konulardır. Türkiye'nin de bu konularda duyarlı davranmasında yarar bulunmaktadır.

¹Bu konuda ayrıca bkz. Commission (1997); Council (2000;1999;1998)

AB ve Türkiye'de Halk Kütüphaneleri

Değerlendirme

Bu bölümde, AB ülkeleri ve Türkiye'deki halk kütüphaneleri çeşitli unsurlar itibariyle sayısal veriler temelinde değerlendirilecektir. Böylece, Türkiye'nin müzakere edilecek bir kültürel kurumunun hangi durumda bu sürece başladığı ve adayı olduğu toplulukla arasındaki farkın hangi boyutta olduğu anlaşılacaktır.

Bu çalışmaya temel kabul ettiğimiz tablolar AB'nin "Bilgi Toplumu Teknolojileri Projesi" altında yer alan, Finansman Enstitüsü tarafından toplanmış ve her ülke için aynı nitelikteki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur. (Bkz. www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf)

Elde edilebilen aynı nitelikteki verilerin en güncel (son) olanları 2001 yılına aittir. Dolayısıyla, çalışmada bütün tablolar için bu yıla ait veriler kullanılmıştır. Ayrıca, Malta ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne ait veriler, elde edilemediğinden tablolarda yer almamaktadır.

Halk Kütüphanesi Sayıları

Halk kütüphanesi sayısının bir ülkedeki halk kütüphanesi sistemi ile ilgili temel göstergelerin başında yer aldığı söylenebilir. Etkili bir halk kütüphanesi sistemi ancak yeterli sayıda halk kütüphanesi ile çalışabilir. Türkiye'deki halk kütüphanesi sayısının AB ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak verildiği tablo (Tablo 1) aşağıdadır.

Tablo 1. AB Ülkelerinde Halk Kütüphanesi Sayısının Nüfusa Oranları (2001)

<i>Ülkeler</i>	<i>Nüfus (000)</i>	<i>Kütüphane Sayısı</i>	<i>kaç Kişiyeye 1 Halk Küt. Düştüğü</i>
Almanya	82 214	10 932	7 520
Avusturya	8 123	1 825	4 451
Belçika	10 399	1 451	7 167
Çek Cumhuriyeti	10 224	7 179	1 424
Danimarka	5 367	797	6 734
Estonya	1 432	664	2 157
Finlandiya	5 158	1 117	4 618
Fransa	59 464	3 884	15 310
Hollanda	16 251	1 101	14 760
İngiltere	60 297	4 614	13 068
İrlanda	3 802	360	10 562
İspanya	39 542	5 209	7 591
İsveç	8 909	1 592	5 596
İtalya	57 844	6 003	9 635
Letonya	2 326	920	2 528
Litvanya	3 646	1 432	2 546
Lüksemburg	457	8	57 167
Macaristan	10 018	3 003	3 336
Polonya	38 652	3 564	10 845
Portekiz	9 832	318	30 918
Slovak Cumh	5 399	2 909	1 856
Slovenya	1 988	256	7 767
Yunanistan	10 824	829	13 057
Türkiye	68 529	1 350	50 762
AB Ortalaması			7 558

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Tablo 1 verilerinde, Türkiye'ye yakın nüfusa sahip ülkelerin yanı sıra, nüfusu Türkiye'den az olan birçok ülkenin dahi daha yüksek sayıda halk kütüphanesine sahip olduğu görülmektedir. Yakın nüfuslara sahip Almanya, Fransa, İngiltere, İspanya, İtalya ve Polonya gibi ülkelerde bulunan halk kütüphanesi sayısı Türkiye'nin yaklaşık 3 katına ulaşmaktadır. Nüfusu yaklaşık 10 milyon olan Macaristan, 6 milyon olan Slovak Cumhuriyeti ve 10 milyon olan Çek Cumhuriyeti'nde Türkiye'nin yaklaşık 3 katı kadar halk kütüphanesi bulunmaktadır.

Halk Kütüphanesi Dermeleri

Halk kütüphanelerinin hala temel hizmet araçları olan derme konusunda AB ülkeleri ile Türkiye arasında yapılacak karşılaştırma sorunun bir başka boyutuna ışık tutacaktır. Buna ilişkin veriler aşağıda sunulmuştur.

Bir halk kütüphanesinin hizmet verdiği ortalama nüfus büyüklüğüne bakıldığında da ortaya benzer bir görünüm çıkmaktadır. Buna göre, bir halk kütüphanesi, örneğin, Almanya'da ortalama 7 520, İngiltere'de 13 068, Polonya'da 10 845, Finlandiya'da 4 618 kişiye hizmet verirken, Türkiye'de bu sayı 50 762'ye ulaşmaktadır. Lüksemburg ayrı tutulmasa Türkiye bu konuda AB üyesi ülkelerinin bir hayli gerisinde görünmektedir. Temel alınması gereken gösterge olarak AB ortalamasına bakıldığında (7 558 kişiye bir halk kütüphanesi düşmektedir.) aradaki farkın büyüklüğü somut olarak görülmektedir. Ayrıca, Türkiye'de 200'e yakın halk kütüphanesinin zaman zaman personel yokluğu

Tablo 2. AB Ülkelerinde Halk Kütüphanesi Derme Büyüklükleri (2001)

<i>Ülkeler</i>	<i>Kitap Sayısı</i>	<i>Kişi Başına Düşen Kitap Sayısı</i>	<i>Kütüphane Başına Düşen Kitap Sayısı</i>
Almanya	104 358 906	1,3	25 133
Avusturya	9 432 575	1,2	5 169
Belçika	34 049 369	3,3	23 466
Çek Cumhuriyeti	54 293 396	5,3	7 563
Danimarka	27 081 405	5,0	33 979
Estonya	10 986 247	7,7	16 556
Finlandiya	37 073 549	7,2	33 190
Fransa	152 159 231	2,6	39 176
Hollanda	42 386 215	2,6	38 498
İngiltere	115 962 000	1,9	25 133
İrlanda	11 528 071	3,0	32 022
İspanya	42 817 561	1,1	8 220
İsveç	44 330 201	5,0	27 846
İtalya	42 214 563	0,7	7 032
Letonya	11 738 720	5,0	12 759
Litvanya	22 471 450	6,2	15 692
Lüksemburg	248 480	0,5	31 060
Macaristan	40 714 533	4,1	13 558
Polonya	135 816 403	3,5	38 108
Portekiz	11 260 253	1,1	35 410
Slovak Cumh	18 954 167	3,5	6 516
Slovenya	7 087 968	3,6	27 687
Yunanistan	9 907 012	0,9	11 951
Türkiye	12 476310	0,2	6 295
AB Ortalaması		2,2	16 476

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

* KYGM'den 18.1.2006 tarihinde alınan bilgi.

nedeniyle kapalı olduğu da göz önüne alınırsa* durumun olumsuzluğu iyice belirginleşmektedir.

Tablo 2 verilerine göre, AB ülkeleri içinde toplam nüfusta halk kütüphanesi dermeleri açısından kişi başına düşen ortalama kitap (ciltli süreli yayın dahil) sayısının en yüksek olduğu ülkeler 7,7 ile Estonya, 7,2 ile Finlandiya, 6,2 ile Litvanya ve 5,3 ile Çek Cumhuriyeti olurken, en alt sırada olan ülkeler İtalya (0,7), Yunanistan (0,9) ve Türkiye (0,2)'dir. Türkiye AB ortalamasının 10 kat uzağındadır. Halk kütüphanesi dermelerinin ortalama büyüklüklerine baktığımızda da Türkiye'nin Avusturya (5 169), Slovak Cumhuriyeti (6 516), İtalya (7 032) ile birlikte son sıralarda (sondan ikinci) yer aldığı görülmektedir. AB'de bir halk kütüphanesinde ortalama 16 476 kitap bulunurken, Türkiye için bu sayı 6 295'te kalmaktadır.

Türk halk kütüphanelerindeki dermelerin geneldeki niteliksizliği, yani, eski tarihli yayımlar oluşu, halk kütüphanelerine uygun olmayan konuda olmaları da sorunun ayrıca tartışılması gereken bir başka boyutudur.

Halk Kütüphanesi Kullanım Düzeyleri

Halk kütüphanelerin işlevsellikleri için zorunlu koşul sayılan "kullanımları", aynı zamanda, onların toplumsallaşma düzeylerini büyük ölçüde yansıtır. AB ülkeleri ve Türkiye'deki halk kütüphanelerinin kullanım yoğunlukları aşağıdaki tabloda (Tablo 3) verilmiştir.

Tablo 3 verilerine göre, Lüksemburg dışında AB ülkelerinin % 10 ve üzerinde bir oranla halk kütüphanelerine üye olduğu görülmektedir. Bu oranın İngiltere'de % 56'ya, Portekiz'de %54'e ve Finlandiya'da %46'ya ulaştığı gözlenmektedir. Halk kütüphanelerine üye olma açısından AB içinde en düşük oranın Türkiye'nin 10 katı olduğu (Lüksemburg dışında) gerçeği açıkça görülmektedir. Daha olumsuz olan durum ise, Türkiye'nin %1 olan üye oranı ile AB ortalamasının 25 kat uzağında olmasıdır. Kaldı ki, Türkiye'de halk kütüphanelerine üye olanların büyük çoğunluğunun ilk ve ortaöğretim öğrencileri olduğu gerçeği sorunu iyice büyütmektedir.

Halk kütüphanelerine yapılan ziyaretlerin kişi başına düşen ortalamalarına

Tablo 3. AB Ülkelerinde Halk Kütüphanelerinin Kullanımı (2001)

<i>Ülkeler</i>	<i>Kayıtlı Kullanıcı (Üye) Sayısı</i>	<i>Kayıtlı Kullanıcının Nüfusuna Oranı (%)</i>	<i>Kişi Başına Ziyaret Sayısı</i>
Almanya	8 302 968	10	3,64
Avusturya	848 586	10	0,65
Belçika	2 503 906	24	5,25
Çek Cumhuriyeti	1 466 682	14	1,61
Danimarka	1 880 587	35	6,14
Estonya	447 834	31	4,49
Finlandiya	2 384 067	46	12,39
Fransa	12 025 650	20	5,21
Hollanda	4 377 012	27	5,13
İngiltere	33 837 000	56	5,28
İrlanda	905 397	24	5,36
İspanya	7 524 176	19	5,16
İsveç	2 412 554	27	5,34
İtalya	16 028 918	28	5,27
Letonya	575 148	25	2,77
Litvanya	831 741	23	2,69
Lüksemburg	37 112	8	0,17
Macaristan	1 362 096	14	1,66
Polonya	7 219 507	19	1,31
Portekiz	5 280 134	54	5,27
Slovak Cumh	678 637	13	1,27
Slovenya	486 108	24	3,94
Yunanistan	2 951 314	27	0,23
Türkiye	375 214	1	0,28
AB Ortalaması		25	4,25

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

bakıldığında da ortaya farklı bir tablo çıkmamaktadır. Buna göre, örneğin, Finlandiya'da kişi başına yılda 12,39 , Danimarka'da 6,14 ve Fransa'da 5,21 ziyaret söz konusu iken, Türkiye için bu sayı 0,28'dir. Türkiye bu oran ile AB ortalaması olan 4,25'in de yaklaşık 15 kat uzağındadır.

Ödünç verme, halk kütüphanelerinin değişmeyen, değerinden bir şey yitirmeyen "klasik" hizmetlerinden birisidir. Bu hizmet onların işlevselliğini ortaya koyan bir ölçüt olarak düşünülebilir. Tablo 4 verileri bu konuda Türkiye'nin durumunu açıkça ortaya koymaktadır.

Tablo 4 verileri, Türkiye'nin halk kütüphanelerinde yılda toplam 3 665 856 kaynak

ödünç verilirken, bu sayının örneğin, İngiltere'de 417004000'e , Almanya'da 307159562'ye, Fransa'da 310 175 619'a ve Polonya'da 188957087'ye çıktığı görülmektedir. Birbirine yakın nüfuslara sahip olmalarına karşın Türkiye ile AB ülkeleri arasında bu konudaki fark, gerçekte, onların, Türkiye ile AB ülkeleri arasında toplumsallaşma ve işlevsellik düzeyleri açısından farklarını ortaya koymaktadır.

Yıllık ödünç verme sayılarına nüfus temelinde bakıldığında, AB'de ortalama 4,9 olan bu oranın, Türkiye için 0,1 düzeyinde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle, AB'de bir kişi halk kütüphanelerinden yılda ortalama 4,9 kitap ödünç alırken, Türkiye'de 10 kişi yılda 1 kitap ödünç almaktadır.

Tablo 4. AB Ülkeleri Halk Kütüphanelerinde Kişi ve Kütüphane Başına Düşen Ödünç Verme Sayıları (2001)

<i>Ülkeler</i>	<i>Ödünç Verme Sayısı</i>	<i>Kişi Başına Düşen</i>	<i>Kütüphane Başına Düşen</i>
Almanya	307 159 562	3,7	28 097
Avusturya	14 275 803	1,8	7 822
Belçika	73 549 304	7,1	50 689
Çek Cumhuriyeti	69 208 089	6,8	9 640
Danimarka	71 657 119	13,4	89 909
Estonya	13 503 545	9,4	20 349
Finlandiya	102 216 649	19,8	91 510
Fransa	310 175 619	5,2	79 860
Hollanda	197 036 000	12,1	178 961
İngiltere	417 004 000	6,9	90 378
İrlanda	12 046 407	3,2	33 462
İspanya	27 491 212	0,7	5 278
İsveç	81 381 984	9,1	51 119
İtalya	235 501 460	4,1	39 231
Letonya	21 104 458	9,1	22 940
Litvanya	25 190 465	6,9	17 591
Lüksemburg	129 535	0,3	16 192
Macaristan	125 545 27	1,3	4181
Polonya	188 957 087	4,9	53 018
Portekiz	2 966 077	0,3	9 327
Slovak Cumh	24 702 257	4,6	8 492
Slovenya	21 883 936	11,0	85 484
Yunanistan	1 994 343	0,2	2 406
Türkiye	3 665 856	0,1	1 850
AB Ortalaması		4,9	37 231

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Kütüphane başına düşen yıllık ortalama ödünç verme sayıları halk kütüphanelerinin verimlilik göstergeleri olarak da değerlendirilebilir. Buna göre, örneğin, Hollanda da bir halk kütüphanesi yılda ortalama 178 961 kitap ödünç verirken, Türkiye'de bu sayı yalnızca 1 850'dir. Türkiye'de bir halk kütüphanesinin yıllık ortalama ödünç verme sayısı, AB'nin 37 231 olan ortalamasının da oldukça uzağında bulunmaktadır.

Halk Kütüphanelerinde Personel Durumu

Halk Kütüphanelerine işlevsellik kazandıran ve onları toplum yaşamına dahil eden kişiler olarak personel, aynı zamanda, halk kütüphanelerinin varlık koşullarından birisi niteliğine sahiptir. Kütüphaneciler halk kütüphanelerini yaşatan ve geliştiren temel unsurdur.

Tablo 5'e göre, AB halk kütüphanelerinde çalışan toplam 162 914 personel bulunduğu ve bunun 73 625'inin kütüphaneci olduğu anlaşılmaktadır. Bu rakamlara göre AB halk kütüphanelerinde çalışan personelin %45,2'si kütüphanecidir. Bu oran Türkiye için % 9,3'tür. Dolayısıyla aradaki fark önemli orandadır.

Her 1000 kişiye düşen gerek toplam personel gerekse kütüphaneci açısından AB ülkeleri ile Türkiye arasında büyük farklar görülmektedir. 1000 kişiye düşen toplam personel için AB ortalaması 0,36 iken, Türkiye 0,04 oranı ile AB'nin yaklaşık 9 kat gerisindedir. Benzer ve hatta çok daha büyük fark 1000 kişiye düşen kütüphaneci oranında görülmekte, bu konudaki fark 16 kata çıkmaktadır. AB'de bir kütüphaneci ortalama 6 156 kişiye hizmet verirken, Türkiye'de bir kütüphanecinin hizmet sunduğu kişi sayısı 259 579'dur. Aradaki fark oldukça büyüktür. Kanımızca, AB ülkeleri ile Türkiye'deki halk kütüphaneleri arasındaki en düşündürücü ve stratejik fark kütüphaneci personel konusundadır.

Halk Kütüphanelerine Ayrılan Finansal Olanaklar

Hükümetlerin halk kütüphanelerine verdikleri önemin en somut göstergesi onlar için sağladıkları finansal olanaklardır. Türkiye'nin AB ülkeleri ile karşılaştırmalı durumu Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 5. AB Ülkeleri Halk Kütüphanelerindeki Personel Durumu (2001)

Ülkeler	Toplam Personel	Kütüphaneci Sayısı	Her 1000 Kişiye Düşen Toplam Personel	Her 1000 Kişiye Düşen Kütüphaneci	Bir Kütüphanecinin Hizmet Verdiği Nüfus
Almanya	13 174	8 787	0,16	0,11	9 356
Avusturya	1 199	667	0,15	0,08	12 178
Belçika	3 702	2 424	0,36	0,23	4 290
Çek Cumhuriyeti	4 401	3 807	0,43	0,37	2 685
Danimarka	5 078	2 286	0,95	0,43	2 347
Estonya	1 481	1 224	1,03	0,86	1 169
Finlandiya	4 155	1 493	0,81	0,29	3 454
Fransa	21 529	7 031	0,36	0,12	8 457
Hollanda	8 408	2 510	0,52	0,15	6 474
İngiltere	25 800	6 200	0,43	0,10	9 725
İrlanda	1 400	295	0,37	0,08	12 888
İspanya	6 608	4 139	0,17	0,10	9 553
İsveç	4 891	2 304	0,55	0,26	3 866
İtalya	23 840	5 984	0,41	0,10	9 666
Letonya	2 483	1 828	1,07	0,79	1 272
Litvanya	3 996	3 104	1,10	0,85	1 174
Lüksemburg	23	18	0,05	0,04	25 388
Macaristan	5 732	3 566	0,57	0,36	2 809
Polonya	17 821	11 133	0,46	0,29	3 471
Portekiz	2 504	1 464	0,25	0,15	6 715
Slovak Cumh	1 796	1 585	0,33	0,29	3 406
Slovenya	868	626	0,44	0,31	3 175
Yunanistan	1 834	1 029	0,17	0,10	10 518
Türkiye	2 843	264	0,04	0,00	259 579
AB Ortalaması	162 914	73 625	0,36	0,16	6 156

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Tablo 6 verilerine göre, halk kütüphanesi hizmetleri için kişi başına en çok para ayıran ülkeler Danimarka (64,27 Euro), Finlandiya (46,23 Euro), İsveç (39,09 Euro) ve Hollanda (30,62 Euro) olarak görünmektedir. Eski Doğu Bloku ülkelerinin ayırdığı para genelde AB ortalamasını da düşürecek düzeyde azdır. Ancak, tüm bunlara karşın, Türkiye, kişi başına harcadığı para olarak AB'nin en altında yer almaktadır. Üstelik bu fark AB ortalaması olan 14,71 Euro'dan yaklaşık 25 kat daha azdır. Türkiye'nin halk kütüphanesi hizmetleri için kişi başına ayırdığı para yaklaşık yarım (0,58) Euro'dur. Bu konuda AB'de en iyi ülke ile aramızda 110 kat fark bulunmaktadır.

Tablo 6. AB'de Halk Kütüphanesi Hizmetleri İçin Kişi Başına Yapılan Harcamalar (Yıllık)

Ülkeler	Toplam Harcama (£)	Kişi Başına (£)
Almanya	727 239 711	8,85
Avusturya	51 234 223	6,31
Belçika	205 277 605	19,74
Çek Cumhuriyeti	43 994 240	4,30
Danimarka	344 947 282	64,27
Estonya	10 764 818	7,52
Finlandiya	23 8481 334	46,23
Fransa	1 056 213 339	17,76
Hollanda	497 587 000	30,62
İngiltere	1 506 018 653	24,98
İrlanda	60 948 645	16,03
İspanya	189 124 475	4,78
İsveç	348 307 254	39,09
İtalya	1 031 022 853	17,82
Letonya	10 167 581	4,37
Litvanya	16 346 667	4,48
Lüksenburg	1 489 566	3,26
Macaristan	44 689 975	4,46
Polonya	141 716 347	3,67
Portekiz	27 559 000	2,80
Slovak Cumh	8 133 651	1,51
Slovenya	30 418 356	15,30
Yunanistan	70 682 258	6,53
Türkiye	39 149 490	0,58
AB Ortalaması	6 668 000000	14,71

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Halk Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Ücretleri

Halk kütüphanelerine sağlanan finansal olanaklar doğal olarak kütüphanecilere verilen ücretleri de kapsamaktadır. Sözü edilen hizmetleri yürüten kütüphanecilerin aldıkları ücretler iş verimliliği ile doğrudan ilgili bir öğe olarak değerlendirilebilir. Bu konudaki veriler de aşağıdadır.

Tablo 7 verileri, AB'de en yüksek aylık ücreti Lüksemburg (4 050) ve Danimarkalı (3 323) kütüphanecilerin aldıklarını göstermektedir. Eski Doğu Bloku ülkelerinde düşük görülen ücretler AB ortalamasını da aşağı çekmektedir. Türkiye'de bir halk kütüphanecisinin aldığı aylık ücret (475 Euro) AB ortalamasının oldukça

Tablo 7. AB Ülkelerinde Kütüphanecilerin Aldıkları Ücretler (2001)

<i>Ülkeler</i>	<i>Her Kütüphaneci İçin Yapılan Yıllık Ödeme (£)</i>	<i>Her Kütüphaneci İçin Yapılan Aylık Ödeme (£)</i>
Almanya	35 853	2 987
Avusturya	27 860	2 321
Belçika	34 617	2 884
Çek Cumhuriyeti	5 148	429
Danimarka	39 876	3 323
Estonya	3 412	284
Finlandiya	32 199	2 683
Fransa	31 862	2 655
Hollanda	31 433	2 619
İngiltere	32 040	2 670
İrlanda	24 585	2 048
İspanya	20 002	1 666
İsveç	34 659	2 888
İtalya	25 803	2 150
Letonya	2 271	189
Litvanya	2 325	193
Lüksemburg	48 606	4 050
Macaristan	3 748	312
Polonya	3 948	329
Portekiz	7 831	652
Slovak Cumh	2 231	2 231
Slovenya	17 741	1 478
Yunanistan	22 994	1 916
Türkiye	5 708	475
AB Ortalaması	24 053	2 004

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

altındadır. Kuşkusuz, ücretlerin düşüklüğü Türkiye'de yalnızca kütüphanecilere özgü bir sorun değildir. Bu, ülkenin genel ücret politikasından kaynaklanan bir durumdur. Ancak, yine de Tablo 7, Türk halk kütüphanecilerinin AB'li meslektaşları ile aynı koşullarda çalışmadıklarını açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Genel Değerlendirme

Buraya kadar ayrı tablo verileri temelinde değerlendirdiğimiz konuyu bütün öğeleri içeren ve farklılığı yine sayısal nitelikte ortaya koyan genel bir tablo ile irdelemek yararlı olacaktır.

Tablo 8. AB ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Niceliksel Durumu: Toplu Karşılaştırma (2001)

<i>Ölçüler</i>	<i>AB Ortalaması</i>	<i>Türkiye</i>	<i>Kaç Kat Fark Olduğu</i>
Kaç kişiye bir halk kütüphanesi düştüğu	7 558	50 762	7
Halk kütüphanesi başına düşen kitap sayısı	16 476	6 295	3
Kişi başına düşen kitap sayısı (Halk kütüphanelerinde bulunan)	22	0,2	11
Üye sayısı, nüfusa oranı (%)	25	1	25
Kişi başına halk kütüphanesi ortalama ziyaret sayısı	4,25	0,28	15
Halk kütüphanelerinde kişi başına ödünç verme sayısı	4,9	0,1	49
Halk kütüphanesi başına ödünç verme sayısı	37 231	1 850	20
Her 1000 kişiye düşen halk kütüphanesi personeli	0,36	0,04	9
Her 1000 kişiye düşen halk kütüphanecisi	0,16	0,00	
1 Kütüphanecinin hizmet verdiği nüfus	6 156	259 579	42
Halk kütüphanesi hizmetleri için kişi başına yapılan harcama (£)	14,71	0,58	25
Halk kütüphanecisinin aylık ücreti (£)	2004	475	4
ORTALAMA			19

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Çalışmada ele alınan başlıkları AB ortalama değerleri temelinde irdelediğimizde ortaya genel bir tablo çıkmaktadır. Buna göre, AB'de 7 558 kişiye bir halk kütüphanesi düşerken, Türkiye'de bu sayı 50 762'dir. Bu konuda AB ile Türkiye arasında, Türkiye'nin aleyhine 7 katlık bir fark bulunmaktadır. AB ile Türkiye arasında en büyük farkın olduğu öğeler kişi başına ödünç verme sayısı (49 kat) ve bir kütüphanecinin hizmet verdiği kişi sayısıdır (42 kat).

Önemli konulardan birisi de üye oranıdır. Bu konuda AB ile Türkiye arasında 25 kat fark bulunmaktadır. Aynı fark düzeyi kütüphane hizmetleri için kişi başına yapılan harcamalar içinde geçerlidir. Her öğede Türkiye aleyhine ciddi ölçülerde bir fark söz konusudur. Tablo 8'deki bütün öğelere ilişkin farkların aritmetik ortalaması AB ile Türkiye arasında halk kütüphaneleri açısından farkın genel ve sayısal ifadesi anlamına gelmektedir. Buna göre, Türkiye, halk kütüphaneleri alanında AB'nin 19 kat gerisindedir. Bir başka deyişle, bu alanda AB ile Türkiye arasındaki fark 19 kattır.

Dünyanın en gelişmiş ülkeler topluluğu sayıları AB ile Türkiye arasında halk kütüphaneleri açısından farkların olması doğal karşılanabilir. Ancak, böyle bir topluluğun üyesi olma yoluna resmen girmiş bir ülkenin de bu farkı kapatmaya çalışması zorunlu gibi görünmektedir. AB'ye Mayıs 2004 yılında katılmış

ülkelerin halk kütüphaneleri açısından nasıl bir görüntüye sahip oldukları bu açıdan önemlidir. Bir başka deyişle, bu ülkelerin AB'ye girerken hangi durumda olduklarına bakmak, Türkiye'nin Topluluğa girmesi için alması gereken yolu da ortaya çıkaracaktır. Dolayısıyla, Türkiye'nin sözü edilen bu ülkelerle karşılaştırılması daha gerçekçi ve güncel bir tablo sunabilir.

Tablo 9. AB'ye Son Üye Ülkeler ve Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Nicelik Durumu: Toplu Karşılaştırma (2001)

Ölçüler	Son Üye Ülkeler*	Türkiye	Kaç Kat Fark Olduğu
Kaç kişiye bir halk kütüphanesi düştüğü	3 697	50 762	14
Halk kütüphanesi başına düşen kitap sayısı	17 305	6 295	3
Kişi başına düşen kitap sayısı (Halk kütüphanelerinde bulunan)	4,9	0,2	25
Üye sayısı, nüfusa oranı (%)	20,4	1	20
Kişi başına halk kütüphanesi ortalama ziyaret sayısı	25	0,28	9
Halk kütüphanelerinde kişi başına ödünç verme sayısı	6,75	0,1	67
Halk kütüphanesi başına ödünç verme sayısı	27 711	1 850	17
Her 1000 kişiye düşen halk kütüphanesi personeli	0,67	0,04	-
Her 1000 kişiye düşen halk kütüphanecisi	0,51	0,00	108
1 Kütüphanecinin hizmet verdiği nüfus	2 395	259 579	
Halk kütüphanesi hizmetleri için kişi başına yapılan harcama (£)	5,70	0,58	10
Halk kütüphanecisinin aylık ücreti (£)	680	475	1
ORTALAMA			26

* Çek Cumhuriyeti, Estonya, Letonya, Litvanya, Macaristan, Polonya, Slovak Cumhuriyeti ve Slovenya. (Malta ve G.Kıbrıs Rum Yönetimi veri olmadığı için alınmamıştır.)

Kaynak: <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf>

Tahmin edilenin aksine, AB'ye en son katılan ve büyük çoğunluğunu eski sosyalist ülkelerin oluşturduğu grup ile Türkiye arasında halk kütüphaneleri açısından, diğer AB ülkesi gruba göre daha büyük bir fark olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, AB ile 42 kat farkın olduğu bir kütüphanecinin hizmet verdiği nüfus açısından bu ülkelerle fark 108 kata çıkmaktadır. AB'de 7 558 kişiye bir halk kütüphanesi düşerken, bu grup ülkeler için sayı 3 697'dir. Dolayısıyla, Türkiye ile fark 14 kata yükselmektedir. Bir halk kütüphanesindeki ortalama derme büyüklüğünde bu ülke grubu ile de 3 kat fark söz konusudur. Bu ülke insanların diğer grup AB ülkelerine göre halk kütüphanelerinden daha çok kitap ödünç aldığı bu konuda Türkiye ile farkın da 67 kat olduğu görülmektedir.

Toplu bir değerlendirme yapacak olursak, diğer tabloda AB ile Türkiye arasında halk kütüphanesi hizmetleri açısından ortaya çıkan fark 19 kat iken, bu ülke grubu ile fark 26 kata çıkmaktadır. Bir başka deyişle, bu ülke grubu genel olarak AB düzeyinde halk kütüphanesi hizmetlerine sahip olarak bu topluluğa katılmıştır. Bu belirleme Türkiye açısından son derece önemli görünmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Değerlendirme bölümünde sunulan veriler ve bunlara dayalı olarak yapılan yorumlar temelinde şu sonuçları sıralamak olanaklıdır:

1. Nüfusa dayalı bir değerlendirme yapıldığında Türkiye'deki halk kütüphanesi sayısı AB ortalamasının uzağındadır. Bir başka deyişle, Türkiye'deki halk kütüphanesi sayısı AB ölçülerine göre azdır.
2. Türkiye'de halk kütüphaneleri AB'ye göre küçük ve yetersiz dermelere sahiptir.
3. Türkiye'de halk kütüphaneleri kullanımı son derece düşük bir düzeydedir. AB ile kıyaslandığında bu konuda oldukça büyük bir fark söz konusudur.
4. AB'ye göre, Türkiye'deki halk kütüphanelerinde ödünç verme hizmeti son derece zayıf bir görünümündedir.
5. Türkiye'nin halk kütüphaneleri alanında en sorunlu olduğu konuların başında personel ve özellikle kütüphaneci personel gelmektedir. AB'ye göre Türkiye'deki halk kütüphanecisi sayısı son derece düşük ve dolayısıyla bunların hizmet verdiği nüfus büyüklüğü AB ülkeleri ile kıyaslanamayacak kadar fazladır.
6. Türkiye, AB ile kıyaslandığında halk kütüphanelerine son derece yetersiz finansal kaynak ayıran bir ülke görünümündedir. Halk kütüphanesi hizmetleri için kişi başına yapılan harcama konusunda Türkiye AB'nin çok uzağında bulunmaktadır.
7. Türkiye'de halk kütüphanecilerinin aldıkları ücretler AB'ye göre azdır.

AB ülkelerinde bir kütüphaneci Türkiye'deki halk kütüphanecisinden 4 kat daha fazla para kazanmaktadır.

8. Türkiye bu çalışmada ele alınan halk kütüphane sayısı, derme büyüklüğü, halk kütüphanesi kullanım düzeyi, ödünç verme, personel ve kütüphaneci personel, finansal olanaklar ve kütüphaneci ücretleri konusunda, girmeye aday olduğu AB'nin oldukça uzağındadır. Aradaki fark AB'ye en son üye olan görece daha az gelişmiş olduğu sanılan ülkelerle ise daha büyüktür. Bir başka deyişle, en son üye olan ve büyük çoğunluğunu eski sosyalist ülkelerin oluşturduğu grup halk kütüphanesi hizmetleri açısından AB düzeyini yakalamış olarak AB'ye dahil olmuştur.

9. Yapılan bütün karşılaştırmalara dayanarak farkın büyüklüğü dikkate alındığında öne çıkan temel sorun kütüphaneci personeldir.

Kuşkusuz, bu çalışma kapsamına girmediği için ele alamadığımız Türkiye'deki halk kütüphanelerinin nitelik sorununu göz ardı edemeyiz. Yetersiz bir yasal yapı, dermelerin niteliksizliği, kitap dışı dermelerin yetersizliği, kütüphane binalarının olumsuz durumları, halk kütüphanelerinin işlev bozuklukları, kültürel hizmetlerindeki eksiklikler, gezici kütüphane hizmetlerinin yokluğu, meslek içi eğitimin sınırlılığı ve yönetim boşlukları bu çerçevede sıralanacak bazı sorunlardır. Ancak, bu sorunları irdelemek başka bir çalışmanın konusudur.

Sıralanan sonuçlar temelinde şu öneriler sunulabilir:

1. Öncelikle, Türkiye'de halk kütüphaneleri alanında AB'ye katılım sürecini yönetmekle sorumlu temel kurum olan Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM) kendi elemanları, sivil toplum kuruluşları ve akademisyenlerden bir kurul oluşturarak, sözü edilen süreci doğru ve sağlıklı biçimde gerçekleştirecek politika/stratejiler geliştirmelidir. Bu çerçevede Genel Müdürlüğün bir şubesini bu konu için organize etmesi de kaçınılmaz görünmektedir.

2. Oluşturulabilirse, sözü edilen Kurul'un ya da sorumlu kurumun tarama sürecine duyarlı olması ve görüşmelere, tartışmalara elden geldiğince çok katılması, müdahil olması gerekmektedir. Sürecin, halk kütüphaneleri için

bir fırsata dönüştürülmesine ve böylece halk kütüphanelerinin doğrudan adı geçmemesine karşın ilgili olabilecek bütün tarama konularında ele alınmasını sağlamaya çalışmak doğru bir strateji olacaktır.

3. Bu süreçte etkin olması gereken diğer kuruluşlar da mesleki derneklerdir. AB katılım süreci sivil toplum kuruluşlarını oldukça önemseyen ve öne çıkaran bir süreçtir. Bu nedenle, başta Türk Kütüphaneciler Derneği olmak üzere mesleki sivil toplum kuruluşları kendilerini bu sürece hazır duruma getirmeye çalışmalıdırlar. Ayrıca, bu kuruluşlar süreç konusunda belki de KYGM'den daha duyarlı ve müdahil olmalıdırlar.

4. Gerek KYGM gerekse TKD ve benzeri kuruluşlar bundan böyle kütüphaneler için yapacaklarını AB katılım sürecinin özelliği nedeniyle "proje" temelli düşünmek ve planlamak durumundadırlar. Dolayısıyla, sorun alanları belirlenerek ve uygun parçalara ayrılarak projeler geliştirilmeli ve bu projeler için AB'nin ilgili fonlarından yararlanılmalıdır. Bir başka deyişle, AB'ye katılım süreci ve başarılırsa ondan sonraki üyelik süreci proje geliştirme temelli bir yapı öngörmektedir. İlgili kuruluşların bu yapıya uygun yeni örgütlenmelere gitmesi gerekli görünmektedir.

Kuşkusuz, AB katılım sürecini doğru değerlendirmek gerekmektedir. Bu süreçte Türkiye'deki halk kütüphanelerinin sorunlarını AB'nin çözeceği beklentisi son derece yanlıştır. Sorunları yine Türk kütüphanecileri çözmek zorundadır. AB bir yol ise, onu yürüyecek olan yine bu ülkenin kütüphanecileri olacaktır. Önemli olan yolu doğru kavramak ve yürüme iradesi göstermektir. Sonuç olarak, AB sürecinin Türkiye'de halk kütüphanelerinin sorunlarını çözmeye bir fırsat ve hareket kaynağına dönüştürülmesi doğru bir yaklaşım gibi görünmektedir.

Kaynakça

Akçeken, E. (2003). Avrupa Birliğine Uyum Sürecindeki Türkiye'deki Enformasyon Hizmetleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Commission of the European Communities (1997). Public libraries and the information society. Ed. By M. Segbert. Luxemburg: EC.
- Council of Europe. (1999). Draft European convention for the protection of the audio-visual heritage. Strasbourg: Council of Europe. (CM 99-91).
- (1998). Freedom of expression and the communication networks. By Paul Sturges. Strasbourg: Council of Europe. (CC-CULT 98-18).
- (2000). Libraries and democracy. The responsibilities of the state, local authorities and professionals. 2nd ed. April 2000. Proceedings of the International Conference, Strasbourg, 23-25 November 21998. Ed by Alison Rivers and Ada Deflorio. Strasbourg: Council of Europe. DGIV/CULT/POL/book 2000-9.
- Güler, B. (2004). Avrupa Birliği'nin yetişkin eğitim programı Grundtvig çerçevesinde halk kütüphanelerinin yeri ve önemi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gürbüz, İ. (2003). Avrupa Birliği ve Kütüphaneleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Fuegi, D. ve Jennings, M. (2004). International library statistics: trends and commentary based on the Libecon data. 26 Aralık 2005 tarihinde <http://www.libecon.org/pdf/InternationalLibraryStatistic.pdf> adresinden erişildi.
- IFLA (2004). Halk Kütüphanesi Hizmeti: Gelişim İçin IFLA/UNESCO İlkeleri. Çev. Bülent Yılmaz. İstanbul: TKD İstanbul Şubesi.
- İnal, C. (2001). Avrupa birliği bütünleşmesinin kültürel boyutu. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Sağlamtunç, T. (1989). "Avrupa Topluluğu'nun kültür politikası ve kütüphaneler". Türk Kütüphaneciliği 3 (4) : 176-188.

Yılmaz, B. (2001). "Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ve Türkiye'de halk kütüphaneleri: niceliksel bir karşılaştırma". Türk Kütüphaneciliği 15 (4): 378 -398.

